

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZÍNHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed évre	3 "
Videki előfizetők bélyegköltsége egész évre	2 "

Felelős szerkesztő és laptulajdonos

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal Simonffy-utca 4. c.
földszint balra. (Piac felől 3-ik ajtó.)

Hirdetések feladhatók a Thaisz-nyomdában Thaisz
Arthur papírkereskedésében (Piac-u.)

A kultúra és a szlávok

Welbert híres német író jó tíz esztendővel ezelőtt könyvet írt a szlávok terjeszkedési vágyáról s bennünket magyarokat arra figyelmeztetett hogy vigyázzunk, mert: *a kultúra és a szlávok nagy ellenfelek.* Vagy a kultúra eszi meg a szlávok morzsolja össze a kulturát. Az általános emberiség szempontjából úgy kellene lennie, hogy a kultúra malomkövei között örökadjék meg a szlávok és válják az emberiségnek hasznos tényezőjévé. A tudós könyve végén végrendeletileg szólítja fel a művelt emberiséget: gondoskodjék vértelen fegyverekről, hogy a kulturát a szlávoktól megóvhassa és a jelen emberiség ősmajmaiból kihámozza az emberit.

Ha meggondoljuk, hogy Welbert tanár másfélvezédel föltött el Oroszországban, kétségtelen hogy elmeélnék mély vágásai a szlávok vezető elemének: az oroszoknak szóllott. És ma, egy világháború haté hónapos határkövénel, megemlékezve a kárpáti bukovinai orosz pusztításokról, kegyetlenségekről, kell hogy Welbert tanár megszépüljön hamvai fölé elhelyezzük az emlékezés és elismerés koszoruját. A tudósok jövőbelátó adományával tudományos alapon jósolta meg annak az időnek az elkövetkezését, amikor a civilizáció és a szlávok összeütköznek és ez összecsapásban a kulturának kell győzelmésnek lennie.

Amikor Welbert e tudományos fejtegetéseket papírra vetette, aligha gondolt arra, hogy — akadhat két állam, az emberi kultúra két becses fészke, amely civilizáció és a műveletlen szlávok harcában nem a kultúra, hanem az állatiaság védelméhez szegődik. Franciaország és Anglia e két állam, amely tisztán személyi ellenszenvből nem nyugodott bele abba, hogy a szlávok ellen törő kultúra zászlója a hatalmas Németország ormán lobog s akkor, amidőn valósággal keresztes hadat kellene viselni ama ország ellen, amely a jellemtelenséget glorifikálja, királygyilkosok protektoraival közös táliból szeretnék szűröslni a képzelt dicsőség csemegéjét.

Az utókor, melnek ítélőszéke elé a történetírás szolgáltatja a vádlevelet, kénytelen lesz meg-

vonni szinpátiáját attól az országtól, amelyet valamikor a kultúra védőbástyájaként tiszteltek. — Olyan ügyért indul hadba e két ország, amely — egyetlen francziát és egyetlen angolt sem lelkesíthet. Már pedig ugyancsak a történelem lapjai tanítottak meg bennünket arra, hogy kényszerből viselt háborúság dicsőséget sohasem hozott.

Ha tehát Welbert professor ösvényén kerülünk fel a nézőpontra, ahonnan a népek, nemzetek háborujának kavargó örvényei készülnek felcsapni: Oroszország szövetségeseit olyanoknak kell látnunk, mint a milyenek való megnyilatkozásukban. Nem segítő szervek a szlávok felszabadításában, kihámozásában a jelen emberiség ősmajmainak, nem elemek, amelyek a kulturát rákényszerítenék Oroszországnak Kináig elnyúló — lomha testére, hanem a civilizáció ellenségeiként utat akarnak vágni a kulturátlan vandalizmusnak, hogy a művelt Nyugat két megművelt várát elárasztthassa.

Csakhogy e szomorú vállalkozás meg fog törni Németország és Monarkia lelkesültségén, — mert ma csakis bennük tisztelhetjük a kultúra előharcosait. A háborús idők vaskos kötetekkel gyarapítják már eddig is a világtörténelmet, amelybe aranyos betűkkel lesz beírva Németország és Ausztria-Magyarország huszadik századbeli szereplése. A végzet azt a szerepet szánta nekünk, — hogy embereket formáljunk a félrevezetett szlávok alaktalan tömegéből. Ugy kell lennie, hogy kard és szurony legyen a formáló eszközünk, — ágyu és golyó szerezzék meg hozzá a talpazatot, de de győznünk kell, mert velünk az Isten, az igazság és a józan Emberiség elismerése.

DONOGÁN ÉS SOMOSSY
DEBRECZENBEN, KISTEMPLOM-BAZÁR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS.

KRÓNIKA.

A háboru tanúságai.

(Szülők figyelmébe.)

Eddig csak a katonai gyalogsági könyvekben olvashattuk, hogy az első fegyvernem a gyalogság mert ez dönti el a csatákat. Ma ez a tétel élő valósággá lett. A világháboru eddigi tapasztalataiból kétségtelenül megállapítható, hogy mindenütt a szuronyroham idézte elő a döntést. A tüzérség a maga óriási kaliberű ágyúival csak elősegítette azt, míg a lovasság, mint különálló fegyvernem egyszerűen megszűnt.

Ebben a világháboruban a huszárok, dragoñosok, ulánusok mint csatalovasság szerephez nem jutottak, a felderítés nagy és nehéz feladatát a légi járóművek sikeresebben oldják meg, — úgy hogy a lovasság feladata csak a gyalogság támogatására szorítkozott. A lovas csapatokat csak mint lovasított gyalogságot tekinthetjük, — amely némely viszonyok között nagyobb mozgékonytsággal bír, mint a gyalogság, harczy értéke azonban neki is a lövéfegyverében rejlik.

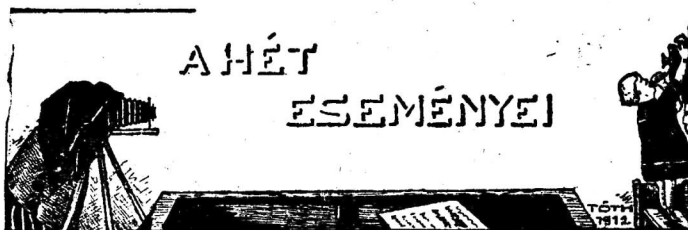
Ha már így áll a helyzet s a modern háboru tapasztalatai lerombolták a gyalogság és lovasság közötti válaszfalat s a két fegyvernemet összehozták, szakítanunk kell azzal az eléggé el nem ítélt hagyományos szokással, hogy az arisztokrácia leszármazottjai védkötelezettségüknek csak a lovasságnál kívánnak eleget tenni, míg a gyalogság tisztikara azok sorából egészíti ki magát akiket a sors kedvezőtlenebb anyagi helyzetbe sodort. Perhorreszkálni kell a társadalom minden rétegének azt az ostoba tévhitet, hogy elite tisztikara csak némely huszárezrednek van és okulni kell az uralkodóház példáján, melynek tagjai közül számosan éppen a gyalogos ezredekben végzik katonai szolgálatukat.

Első legyen mindenütt a gyalogos. Első, — mert fegyverneme is első a többi között; első, mert a küzdelmekben a legnagyobb veszélynek a gyalogos teszi ki életét. Első legyen a gyalogos tiszt a társadalomban, első legyen a gyalogos önkéntes ifju, önkéntes társai között, első a gyalogos hadapródiskolás, a lovas vagy tüzérekkel szemben. Be kell vinni az iskolákba az ifjuság legszélesebb rétegei közé a gyalogság fontosságának a gondolatát és minden neveléssel oda kell hatni, hogy egy bátor magyar, harczyrakész ifjunak ambíciója a gyalogság legyen, nem pedig a lovasság, mely segédfegyvernemmé degradálódott és nem a tüzérség, mely főleg a technika vívmánya inak köszönheti sikereit.

El kell ítélnünk azokat a családapákat, kik e hadi tapasztalatok daczára is fiaikat a lovassághoz, vagy a tüzérséghez adják, de kétségbe kell vonnunk hazafiságukat és harczyvágyukat azoknak az ifjaknak is, kik a hat hónapi hadjárat tapasztalatai daczára nem a gyalogsághoz való beosztásukat ambicionálják.

Nem egészen igazságtalan az a kritika, mely

a lovassághoz és a tüzérséghez törekvő ifjuságot azzal a váddal sujtja, hogy fegyvernemének választásánál a veszélytől való félelem vezet, nem pedig a hazaszeretet és az önfeláldozás.

TAKARÉKOSKODNI tanulunk!... Megtanít bennünket rá az élet, ha úgy tetszik, mint a nyugatisták szokták irni nagy É-vel. Csodálatos dolog de úgy van, hogy a nagyon gazdag ember is csak kevert lisztből sült kenyeret kap a legelőkelőbb vendéglőben is. Az igaz, hogy pezsgőt ihatik — utánna... De kenyeret csak olyant ehetik, mint a favágó, aki 12 koronáért vág fel neki egy öl fát. Ime ilyen demokrata lett az élet, amelyet akár kis é-vel, akár nagygyal irunk, igen mindegy... Csöndes emlékezéssel gondolunk pedig arra az időkre, mikor a gavallér-váltók dehogy is neveltek bennünket a takarékosásra, ellenben a favágónk egy öl fát 4 koronáért vágtak... És ur lesz a kukoricza, amely csak félévvel ezelőtt is nem jól érezte magát az emberi gyomorban erre mi felénk. Gyönyörű sárgásan csillog ki most fél év után a tengeri aranyos színe a fehér kenyérünk-ből, sőt úgy tetszik mintha a málé ize csak használna a kenyérnek, amely fogalomná vált, amelyet holnap már bátran irhatunk nagy K-val a nyugatisták, mert a legdemokratább étel és egyben a legnagyobb kényur, mely szuverén felsőbb-séggel nézi le az osztrigát, meg a drága pecsenyeféléket. Eddig csak az urimádságában volt egyenlő ur és paraszt fohászában, most már nem egyforma a márványoszlopos paloták aranytálczáin épen úgy, mint a zsufedelű kis kunyhók boglyakemenczéiben. A Kenyér, amely szól hozzánk az Ur 1915-ik esztendejében s fülünkbe ordítja, — hogy egyformák vagyunk mindannyian.

NÉGYEZER DEBRECZENI gyerek van is kola nélkül. Ezt a szomorú tényt jelentette be a mult héten a tanfelügyelő a közigazgatási bizottságnak... Szomorú időket élünk, nincs kedvező alkalom a rekriminációkra. Mikor Mars dörög, akkor minden időben hallgatnak a muzsák s az abc-nél fontosabb egy jó fedezék... De azért jó lesz jegyzékbe venni a tanfelügyelő ur szomorú jelentését s intézkedni a szörnyűséges analfabétaszázalék csökkentése céljából. Az a 4000 gyerek a jövő nemzedék, amelyet nem tizedel meg sem az orosz srappell, sem a szerb szurony. Annak a jövő nemzedéknek pedig nagy szerepe lesz a békes Magyarország nemzeti kiépítésében. És hát-

ha épen köztük van az a zseni, aki így iskola nélkül ott pusztul el a disznó-pásztorkodás mellett... De ne vicceljünk!... Debreczenben úgy is rengeteg a százaléka az irni-olvasni nem tudóknak. Az a 4000 gyerek nem maradhat iskola nélkül abban a városban, melyet évszázadok óta az iskolák városának szoktak nevezni.

IRIGY FELJELENTESEK. Az irigység, a örvendés a leggyalázatosabb emberi gyarlóság... Sajnos, mint az ország több helyén, úgy Debreczenben is több névtelen, vagy teljes névvel aláírt levél érkezett a katonasághoz, hogy például X. X. még mindig nincs behiva katonának, holott a titkos, vagy megnevezett bejelentő férje, vagy fia, vagy testvére már régen örséget áll, sőt már meg is sebesült a lövészárookban. Csodálatosan gyarló az olyan ember érénye, aki azért boldogtalan, — mert más szerencsés véletlen, vagy mert indokolt esetek folytán még mentesítve van a katonai szolgálat alól. Mint félfüllel halották a katonai parancsnokságok az ilyen feljelentéseket, ha névtelenek, mint orvul támadó leveleket egyszerűen figyelmen kívül hagyják, a névvel ellátottak küldőit pedig, miután a feljelentés egyben gyanúsítás is a katonai hatóság ellen, megbüntetik az illetékes hatóságok által.

MAGYAR SZIVEK AMERIKÁBAN. Hiába! a magyar vér a tengeren túl sem válik vízzé. Gyönyörűsége módon nyilatkozott meg az Amerikába kivándoroltak magyar szive a múlt héten, a mikor az amerikai kormányhoz tiltakozó jegyzéket adtak be az ellen, hogy az amerikai semlegesség kijátszásával magyar származású embereket angol-francia-orsz harczterekre küldendő hadiszerek gyártására kényszerítenek a gyárosok. — Szörnyűsége elgondolni, hogy egy magyar embert azért fizessenek Amerikában, mert a fegyverrel, amelyet csinálni kénytelen, magyar emberek ellen támad a mi ellenségünk, hogy a lövedék amelynek elkészítésénél az ő fizikai stb. erejét, életrevalóságát kihasználják, magyar katona fiuk szívéért járja keresztül. Mert úgy áll a dolog, hogy Amerikából, — mint ez beigazoltatott, — hadiszereket vásárolt Anglia, már a háboru időtartama alatt is és azokat a francia hadifronton fel is használják a szövetséges ellenségek. Ime az amerikai magyar sziveknek ez az öntudatos feljajdulása azt igazolja, hogy az amerikai kivándorlók nagy többségét, legalább 80 százalékát nem a hazafiatlan közönyösség űzte el a magyar rögök közül, hanem a szükségszerűség s hogy ha alkalmat nyújt a magyar kormány visszatelepítésükre, — visszajönnek azok szívesen. A háboru után, boldogabb időkben jó lesz ráemlékezni az amerikai magyar szivek fellángolására s alkalmat kell keresni, hogy itthon az országban hozzájuthassanak egy darabka földhöz, amelyen oltárt emelhetnek érzéseiknek s egy darab olyan kenyérhez juthassanak, mely magyar földön termett.

A PÁRISI FORRADALOM egyik markans jelenete jutott az eszünkbe a minap, hogy a Csapó-

utczában a lisztraktárak előtt elmentünk. Az a Carlyle által gyönyörűen megrögzített jelenet mikor Páris különböző negyedeiben bizonyos mértékben osztották a kenyeret. Mindössze csak abban különbözött a két jelenet, hogy a forradalmi Páris gyülevész népe sokkal ildomosabban várta míg rá került a sor, a nemzetőrök puskái között s nem tolakodott elébe az előbb jövőnek, aki bizonyára azért jött előbb, mert jobban korgott a gyomra. Ellenben az itteni lisztraktárak előtt — erős purparlék folytak le a különböző rendű lisztvásárlók közt s mindenik különbnek, a lisztkiadásra érdemesebbnek tartotta magát a szomszédjánál. A suszterné nagyságát hátrább lökte az asztalosné urnó s viszont. A párisi canaille ellenben rendet tartott. Külföldön járt emberek mondják, hogy a francia forradalom eme jelenete precedensül szolgált mind a mai ideig az u. n. tömeg vásárlásokra s a nagy bazárakban, színházi jegyek, vasuti biléták váltásánál az időrendiség, — sorszettség szabályai ellen a forrongó Páris késő, elegáns utódai sem vétenek. Nálunk csak a vasuti pénztáraknál van rend, ellenben tessék csak egy vasárnapi színházi jegyvásárlást meg nézni rendőr nélkül, vagy megélni azt a harcot, amely a karzati feljárók megnyitásánál ját szódik le. Pedig most, mikor a mindennapi kenyér dolgában igazán egyenlőkké váltunk, modorbeli tulajdonságainkon is uralkodni kellene az egyenlőségnek s aki 5 kiló lisztet akar vásárolni, ne tiporja ki a tyukszemit annak, aki ugyancsak 1 kilót vesz, de hamarabb indult a lisztraktárak felé s hamarabb is ért oda.

EGYÉBKENT hála Domahidy főispán és Márk polgármester közbenjárásának lisztben — nem lesz hiány, akár a háboru végéig sem. Hogy visszaélések a liszt összevásárlása körül ne fordulhassanak elő. Arról meg a Rostás főkapitány emberei fognak gondoskodni. De még ez nem minden. Hogy Debreczenből a liszt ki ne szállítassék s hogy így meglepetéseknek ne lehessen a város közönsége kitéve, az ellen minden polgára tehet városunknak. A közrendet, a közjólétet meg védeni mindenkinek kötelessége, mert most mind annyiónk gyomráról van szó. Nem árulkodik tehát az, aki az esetleges visszaélést észrevéve, jelentést tesz arról a rendőrhatóságnál. Most minden ember legyen rendőr, mert most a rendőrséget támogatni valósággal hazafias kötelesség. — Máskor is, de most különösképen éber figyelemmel kell szolgálnunk a közérdeket.

ÉGY IDEIG pihentek a rémhir-hiénák. Ugy látszik, mintha végleg megnémultak volna, míg azután a héten megint uj erőre gyuladtak a rémhir kovácsok s a legképtelenebb vész-ujdonságukat adták le. A rendőrség egy izben már szigorú büntetést helyezett számukra kilátásba s ezután mintha csakugyan szünetelt volna is a rémhirforgalom. A mely azonban véglegesen csak akkor fog csödbé jutni, ha egy pár vészmadarat kalitkába rak a rendőrség.

TÖRLEY
TALISMAN · CASINO · RÉSERVÉ

APOLLO
MOZGÓSZÍNHÁZ

Szombaton és Vasárnap

3, 5 és 7 órakor fél, 9-kor rendes helyár

A házaló

Háborus színjáték 3 felvonásban

A hamis pénz

Bohózat.

Kitűnő kísérő műsor.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.

Piacz-utca 16. szám. (Saját palota.)

Alaptőke 2.400.000 K. Tartalékok: 1.400.000 K. Betét-állomány nyolczmillió korona.

Érdekközösségben a Pesti magyar kereskedelmi bankkal

ÜZLETÁGAI: Takarékbetétek, csekszámlák. Váltóleszámitolás, törlesztéses és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdai megbízások, hitel-levélek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áruaktár, **Safe-deposit** (magánletét pénztár.)

Affiliált intézetek: Kabai takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Fióktelep Vámospércs.

Villamos bevezetések

motorok, csillárok javítások
mélyen leszállított árban —

Földvári Mórnál

Széchenyi utca 55.

Telefon 168.

Nem fáj a feje másnap ha

„LITKE“ pezsgőt iszik.

Külsőleg és belsőleg egyaránt megbízhatóbb
hatású háziszser a

Próbaüveg 40 fill PALMA

Kapható: **Dr. SZELENYI ÁRPÁD**

gyógyszerésznél

Debreczen, Piacz-utca 30. szám.

Világháboru térképek

a legújabb és a legjobb kiadásban kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében. Eredeti bolti árakon már 12 fill. kezdve.

Tábori borítékok

2 fillérrével kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében Bika-szálloda mellett. - - - - Szintén 2 fillérrével kaphatók a

Térképzaszlócskák

Thaisz Arthur könyv és műnyomdája Debreczen Piacz-utca 7.